

**You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Biblioteka Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych w Katowicach (1998-2013)

Author: Stefan Gutowski, Mirosława Kucharczak

Citation style: Gutowski Stefan, Kucharczak Mirosława. (2018). Biblioteka Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych w Katowicach (1998-2013). W: M. Kyler, D. Pawelec, B. Warząchowska (red.), „Biblioteki specjalistyczne Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach” (S. 52-67). Katowice : Oficyna Wydawnicza Wacław Walasek

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersytet ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Stefan Gutowski

emerytowany pracownik Biblioteki Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych

Mirosława Kucharczak

Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Biblioteka Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych w Katowicach (1998–2013)

Biblioteka Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych to placówka wspierająca pracę pierwszej w Europie Środkowo-Wschodniej szkoły francuskojęzycznej wykorzystującej specyfikę i model edukacji zastosowany w instytutach nauk politycznych Francji. Celem artykułu jest przedstawienie – w oparciu o wytworzone dokumenty i piśmiennictwo – jej historii, opisanie podstawowych zadań oraz sposobu funkcjonowania, a także wkładu jaki poprzez księgozbiór i prace informacyjno-szkoleniowe wniosła do kształcenia w dziedzinie nauk politycznych w Uniwersytecie Śląskim.

Geneza i dzieje Biblioteki

Historia Biblioteki była nierozdzielnie związana z Międzynarodową Szkołą Nauk Politycznych w Katowicach (*École Internationale des Sciences Politiques de Katowice* – dalej MSNP)¹. Szkoła została powołana w 1993 roku² jako jednostka wspólna Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Instytutu Nauk Politycznych w Bordeaux we Francji (Institut d'études politiques de Bordeaux) oraz Wydziału Nauk Politycznych Katolickiego Uniwersytetu w Louvain w Belgii (Département des

¹ Zarządzenie nr 12/93 z dnia 28 kwietnia 1993 r. Rektora Uniwersytetu Śląskiego w sprawie nadania statutu Międzynarodowej Szkole Nauk Politycznych. Katowice 1993. [Archiwum USL, sygn. Nr 3019/15].

² Powstanie MSNP wsparła Ambasada Francji i Fundacja France – Pologne pour l'Europe, która współfinansowała Szkołę do 2003 roku. MSNP była członkiem Agence Universitaire de la Francophonie, z którą współpracowała za pośrednictwem Biura Europy Centralnej i Regionalnej. Por. Międzynarodowa Szkoła Nauk Politycznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. O Szkole. <http://prac.us.edu.pl/~imsnp/oszkole.html> [dostęp: 10.03.2017].

sciences politiques de l'université catholique de Louvain-la-Neuve)³. Stronę polską reprezentowali: Rektor Uniwersytetu Śląskiego prof. dr hab. Tadeusz Sławek oraz Dyrektor MSNP – prof. dr hab. Jacek Wódcz⁴. Koordynatorem projektu ze strony francuskiej był pan Jean Petaux, natomiast koordynatorem pedagogicznym – Ludovic Renard.

Podstawowym zadaniem Szkoły było wykształcenie nowych kadr nie tylko dla Polski, ale i dla Europy. Dążono do stworzenia optymalnych warunków nauki i takiego przygotowania polskiej młodzieży do współpracy z Unią Europejską, aby mogła z powodzeniem konkurować z młodzieżą Unii o najwyższe stanowiska, dbając jednocześnie o interesy Polski. Absolwenci MSNP zajęli miejsca w strukturach administracji publicznej zarówno rządowej, jak i samorządowej, pracując w dyplomacji, organizacjach pozarządowych, biznesie, a także znaleźli swoje miejsce w pracy naukowej⁵.

Politologia jest nauką interdyscyplinarną, dlatego program nauczania realizowany w Międzynarodowej Szkole Nauk Politycznych obejmował zagadnienia z zakresu nauk społecznych i humanistycznych. Wykłady i konferencje metodyczne z historii, prawa, socjologii, filozofii, kulturoznawstwa, ekonomii, czy stosunków międzynarodowych prowadzili profesorowie z Francji, Belgii i Polski⁶. Dopełnieniem były wykłady fakultatywne, np. kurs „Komunikacji społecznej”, „Teorii systemów politycznych”, „Systemów politycznych wybranych krajów europejskich” czy „Images of America-Cultural History of Rock'n'roll”. Dużym zainteresowaniem cieszyły się studia podyplomowe: „Polsko-Francuskie Podyplomowe Studium Problemów Związanych z Wejściem Polski do Unii Europejskiej” czy „Obrazy świata. Jak rozumieć politykę w dobie globalizacji”⁷. Wzorem swoich kolegów z Bordeaux, studenci Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych wspólnie z katowicką redakcją „Gazety Wyborczej” organizowali „Spotkania”. Była to kolejna forma reklamy i informacji o Szkole, a także możliwość zdobywania i poszerzenia wiedzy o Europie i świecie⁸.

³ *Alternatywa szkół europejskich*. „Gazeta Uniwersytecka. Miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach” 2010, nr 1, wyd. specjalne. <http://www.gazeta.us.edu.pl/node/263411> [dostęp: 10.03.2017].

⁴ Biuro Szkoły prowadziły wówczas panie: Danuta Banyś, Marzena Gibas oraz Edyta Graj.

⁵ M. Wójcik, R. Żylińska: *10 lat Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych – Dniem Europejskim*. „Gazeta Uniwersytecka. Miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach” 2003, nr 9 (109). <http://gazeta.us.edu.pl/node/217711> [dostęp: 10.03.2017].

⁶ Formułę prowadzenia zajęć omawia: M. Kwaśniewicz: *Prezentacje: Międzynarodowa Szkoła Nauk Politycznych*. „Gazeta Uniwersytecka. Miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach” 1998, wyd. specjalne. <http://gazeta.us.edu.pl/node/241071> [dostęp: 10.03.2017].

⁷ Wniosek członka Rady Naukowej MSNP. (rękopis). [Archiwum USL, sygn. Nr 3019/15].

⁸ Podczas „Spotkań” zaproszony gość przedstawiał przygotowany temat, następnie studenci zadawali pytania, a po nich do debaty włączali się zaproszeni goście. Zob. *Spotkania „Gazety”*. „Gazeta Wyborcza – Katowice” 25.01.1994, s. 1.

Językiem wykładowym był francuski i polski, natomiast niektóre przedmioty fakultatywne prowadzone były w języku angielskim⁹. Zajęcia warsztatowe oraz staże miały praktycznie ukierunkować i przygotować absolwentów do przyszłej pracy.

System nauki prowadzony był według programu pedagogicznego francuskiego z niewielkimi odniesieniami do polskiej rzeczywistości politycznej, historycznej i społecznej. Nauka trwała trzy lata, zdawać można było do szkoły dopiero po drugim lub trzecim roku dowolnych studiów albo po ukończeniu trzyletniej nauki w kolegium nauczycielskim¹⁰. Od 2010 roku prowadzono dwuletnie stacjonarne studia II stopnia. Obok Polaków kształcono studentów zagranicznych z Belgii, Francji i Mołdawii. Popularne były wyjazdy edukacyjne w ramach unijnego programu LLP/Erasmus.

Z czasem odnotowano spadek zainteresowania studiami w Szkole i mniejszą popularność języka francuskiego (na rzecz języka angielskiego i hiszpańskiego). Coraz słabszy poziom znajomości języka francuskiego stwarzał trudności podczas rozmowy kwalifikacyjnej¹¹ oraz utrudniał przyswajanie wykładów prelegentów francuskich.

Absolwenci francuskojęzycznej szkoły wyższej uzyskiwali dyplom magistra nauk politycznych i społecznych wydany w dwóch językach: polskim i francuskim, który otwierał drzwi do pracy w administracji oraz w prywatnych polsko-francuskich przedsiębiorstwach¹².

Biblioteki naukowe odgrywają doniosłą rolę w kształtowaniu poziomu dydaktyki instytucji akademickich, upowszechnianiu ich badań i osiągnięć. Z tego względu Międzynarodowa Szkoła Nauk Politycznych Uniwersytetu Śląskiego również dążyła do utworzenia swoich zbiorów bibliotecznych, a poprzez dobrze zorganizowaną księżnicę pragnęła umożliwić szybki dostęp do potrzebnych informacji w innych ośrodkach akademickich. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom studentów oraz nauczycieli akademickich postanowiono formalnie powołać bibliotekę¹³.

⁹ Program kształcenia kładł nacisk na płynne porozumiewanie się w języku francuskim, oraz biegle opanowanie angielskiego.

¹⁰ M. KWAŚNIEWICZ: Ibidem.

¹¹ Kryterium przyjęcia na studia była rozmowa kwalifikacyjna prowadzona w języku francuskim, na temat znajomości kultury, historii, aktualnej sytuacji społeczno-politycznej, głównie dotyczącej Francji i Polski. Z tego powodu wykładowcy z Francji i Belgii coraz rzadziej prowadzili wykłady, przeprowadzając tylko egzaminy wstępne, które odbywały się w języku francuskim. Pod koniec istnienia MSNP wykłady i rozmowy kwalifikacyjne w języku francuskim odbywały się z udziałem wyłącznie wykładowców polskich, znających biegle ten język; byli to prof. zw. dr hab. Jacek Wódz, dr Anna Rycman, dr Renata Jankowska, mgr Maciej Kucharski.

¹² *Dla Wysokiego Urzędnika*. „Dziennik Zachodni” 2.11.1993, s. 2.

¹³ Status biblioteki MSNP otrzymała dopiero w roku 1998, ale nieoficjalnie funkcjonowała już wcześniej (od roku 1995).

Organizator biblioteki, dyrektor Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych, profesor Jacek Wódz¹⁴ rozpoczął poszukiwania pracownika z wykształceniem bibliotekarskim, który znałby biegle język francuski. Został wybrany pan Stefan Gutowski (wówczas pracownik Działu Gromadzenia Zbiorów Biblioteki Głównej UŚ), który z dniem 1 stycznia 1996 roku został przeniesiony do MSNP i podjął samodzielną pracę w tworzonej ksiąźnicy, organizując ją od podstaw. Właściwe przygotowanie zawodowe, odbycie kursów w jednostce nadrzędnej, ciągle podnoszenie umiejętności i kwalifikacji pozwoliło mu na podejmowanie zadań w nowo tworzonej placówce Uniwersytetu Śląskiego¹⁵. Dobra znajomość języków francuskiego, rosyjskiego i włoskiego była pomocna zarówno w pracach wewnętrznych biblioteki jak i w działalności dydaktyczno-informacyjnej, m.in. udzielaniu fachowych informacji zainteresowanym czytelnikom. S. Gutowski w Bibliotece Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych (BMSNP), pracował aż do jej rozwiązania.

Biblioteka Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych, formalnie jako oddzielna jednostka, została powołana dopiero 1 czerwca 1998 roku, kiedy to prof. zw. dr hab. Tadeusz Sławek, Rektor Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach podpisał odpowiednie rozporządzenie. Stanowiło ono: „tworzy się w Międzynarodowej Szkole Nauk Politycznych Bibliotekę podporządkowaną bezpośrednio dyrektorowi Szkoły”¹⁶.

W związku z malejącym zainteresowaniem studiami w MSNP zrezygnowano z naboru na kolejny rok akademicki, a Senat Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach 25 czerwca 2013 roku zaopiniował pozytywnie decyzję o likwidacji Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych z dniem 30 września 2013 roku¹⁷, co znalazło potwierdzenie w zarządzeniu Rektora¹⁸.

¹⁴ Jacek Wódz pełnił funkcję dyrektora MSNP w latach 1997–2013. Na krótko przed jej likwidacją (w 2013/2014) obowiązki dyrektora szkoły przejęła pani mgr Renata Jankowska.

¹⁵ S. Gutowski w 1996 roku odbył dwutygodniowy staż biblioteczny w Bordeaux na zaproszenie kooperantów francuskich. Celem tego szkolenia było zapoznanie się z pracą bibliotekarzy francuskich, komputeryzującą procesów bibliotecznych i bogatym wielojęzycznym księgozbiorem.

¹⁶ Zarządzenie nr 19/1998 z dnia 1 czerwca 1998 r. Rektora Uniwersytetu Śląskiego w sprawie powołania Biblioteki Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych. <http://bip.us.edu.pl/sites/bip.us.edu.pl/files/zarz199819.pdf> [dostęp: 15.12.2016].

¹⁷ Uchwała nr 146 Senatu Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach z dnia 25 czerwca 2013 r. w sprawie wyrażenia opinii dotyczącej likwidacji Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych Uniwersytetu Śląskiego. <http://bip.us.edu.pl/sites/bip.us.edu.pl/files/uchw2013146.pdf> [dostęp: 14.10.2016].

¹⁸ Zarządzenie nr 103 Rektora Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach z dnia 17 lipca 2013 r. w sprawie likwidacji Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych Uniwersytetu Śląskiego. <http://bip.us.edu.pl/sites/bip.us.edu.pl/files/zarz2013103.pdf> [dostęp: 14.10.2016].

Równocześnie z tą decyzją Bibliotekę MSNP postawiono w stan likwidacji. W dniu 23 lipca 2013 roku sporządzony został protokół zdawczo-odbiorczy. Dokumentuje on przejęcie przez Bibliotekę Uniwersytetu Śląskiego 4 862 woluminów zbiorów MSNP (wg stanu na dzień 31 grudnia 2012 roku). Do BUŚ przekazano również dwie księgi inwentarzowe druków zwartych, rejestry ubytków, protokoły przekazania książek za zagubione egzemplarze, kopie rachunków z lat 1995–2005, sprawozdania z działalności biblioteki za lata 1997–2012 oraz rękopiśmienny wykaz zbiorów z lat 1993–1995¹⁹. Kartoteka czytelników została zniszczona, natomiast pieczętki biblioteki MSNP oddano do Działu Administracyjno-Prawnego Uniwersytetu Śląskiego²⁰.

Księgozbiór BMSNP został przekazany i włączony do zasobu Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego w niezmiennym układzie. Przejęty zasób umieszczono w zamkniętym magazynie druków zwartych na czwartym piętrze Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej, na wydzielonych regałach z sygnaturą MSNP. Tylko kilkadziesiąt tytułów książek umieszczono w wolnym dostępie. Sygnaturę SWD nadano: 31 woluminom z dziedziny filozofii, 14 woluminów – psychologii oraz 7 – etyki. Pozostałe egzemplarze czytelnicy zamawiają poprzez katalog OPAC z magazynu. Księgozbiór biblioteki MSNP nadal jest chętnie wykorzystywany przez czytelników CINIb-y i służy całej społeczności akademickiej.

Siedziba i organizacja BMSNP

Po decyzji władz uniwersyteckich o powołaniu Biblioteki Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych, zapadło postanowienie o przydzieleniu odpowiedniego lokum, gwarantującego możliwość realizacji zadań księżnicy. Na pomieszczenie biblioteki została zaadaptowana sala wykładowa na drugim piętrze gmachu Wydziału Nauk Społecznych przy ulicy Bankowej 11.

Sala 241 jednocześnie miała pełnić funkcję czytelnicy, wypożyczalni, magazynu otwartego i pracowni komputerowej MSNP. Najpilniejszym zadaniem była zatem jej adaptacja na potrzeby Biblioteki, żeby móc gromadzić książki, czasopisma i bazy CD, niezbędne w procesie kształcenia. Przygotowano kilkanaście miejsc czytelniczych, stanowisko komputerowe dla bibliotekarza oraz dla czytelników. Wydzielony został również punkt kserowania dokumentów. Regały wypełniły różnorodne książki i czasopisma, do których był wolny dostęp. Klasyfikacja rzeczowa była podstawą ułożenia zasobu bibliotecznego. Ten sposób uporządkowania księgozbioru pozwalał i bibliotekarzowi, i czytelnikom szybciej dotrzeć do poszukiwanych dokumentów, a ergonomiczne zagospodarowanie pomieszczenia gwarantowało dobre warunki pracy i bezpieczeństwo zbiorów.

¹⁹ Wykaz zawierał 521 pozycji książkowych zarejestrowanych jeszcze przed oficjalnym utworzeniem BMSNP.

²⁰ *Protokół Zdawczo-Odbiorczy* z 23.07.2013 (mps).

Biblioteka administracyjnie podlegała Dyrektorowi MSNP²¹. Nadzór merytoryczny nad włączoną do sieci biblioteczno-informacyjnej placówką pełnił Dyrektor BUŚ.

W pierwszych latach opiekunem BMSNP ustanowiono też panią Monique du Fresnel z Instytutu Politologii na Uniwersytecie w Bordeaux, która nadzorowała powstanie i rozwój księżnicy, udzielała wskazówek odnośnie do struktury zbiorów oraz układu księgozbioru.

Początkowo BMSNP nie była skomputeryzowana i prowadziła tradycyjny system ewidencji i obsługi czytelników. Do 2010 roku oferowała jedynie katalog kartkowy oraz regularnie uzupełniane rejestry posiadanych materiałów bibliecznych. Ostatni *Rejestr książek znajdujących się na stanie Biblioteki Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych (baza danych)* jest dostępny pod adresem: <http://prac.us.edu.pl/~imsnp/pliki/catalogo.pdf>.

BMSNP była jednostką małą. Z tego względu wszystkie prace związane z gromadzeniem, ewidencją zbiorów, opracowaniem księgozbioru oraz udostępnianiem materiałów bibliecznych, a także organizowaniem informacji i szkoleniem użytkowników prowadziła jedna osoba. Zatrudnionemu bibliotekarzowi dawało to swobodę wyboru aktualnie realizowanych zadań, ale też stwarzało konieczność ich dostosowania do bieżących potrzeb. Priorytetem BMSNP była pomoc studentom i wykładowcom w pracy naukowej, badawczej czy edukacyjnej. Chcąc realizować te funkcje bibliotekarz koncentrował się na potrzebach czytelniczych i pomocy w jak najszybszym dotarciu do poszukiwanych materiałów. Udostępnianie zbiorów, baz danych, informowanie o najnowszych nabytkach miało pierwszeństwo przed innymi pracami bibliotecznymi.

Organizacja i zarządzanie zbiorami

Zbiory biblieczne nadają charakter księżnicy. Polityka gromadzenia w bibliotece była ściśle dostosowana do kierunków badań oraz programu dydaktycznego Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych²². BMSNP jako biblioteka specjalistyczna gromadziła księgozbiór z pięciu podstawowych dziedzin: nauk politycznych, ekonomii, socjologii, historii i prawa.

Raz w roku bibliotekarz MSNP otrzymywał z Ambasady Francuskiej w Warszawie druki rozmówień na francuskojęzyczne materiały potrzebne dla studentów i wykładowców Szkoły; wypełniał je zgodnie z dezyderatami francuskich wykładowców.

²¹ Zarządzenie nr 19/1998 z dnia 1 czerwca 1998 r. Rektora Uniwersytetu Śląskiego w sprawie powołania Biblioteki Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych. <http://bip.us.edu.pl/sites/bip.us.edu.pl/files/zarz199819.pdf> [dostęp: 14.10.2016].

²² W Szkole uczono historii, prawa, ekonomii, socjologii, politologii, finansów publicznych, strategii przedsiębiorstw, informatyki, oraz stosunków międzynarodowych.

Księgozbiór powiększał się przede wszystkim dzięki książkom i czasopismom ofiarowanym z Francji i Belgii oraz przekazanych przez indywidualnych darczyńców.

W pierwszych latach działalności budżet biblioteki stanowiły darowizny instytucji powołujących Szkołę. Od 1999 roku w finansowaniu działalności biblioteki korzystano też z dotacji celowych z Uniwersytetu Śląskiego. Założyciele MSNP liczyli, iż będzie ona również dofinansowana z programu TEMPUS, który wspierał współpracę między uczelniami z krajów Unii Europejskiej i z krajów partnerskich²³. Niestety Szkoła nie zakwalifikowała się do tego programu.

Zakupy książek i bieżących czasopism (25 tytułów francuskich, 4 tytuły polskie, 7 tytułów angielskich) finansowała Fundacja France – Pologne pour l'Europe. Początkowo corocznie wydatkowano na ten cel 5 000 F, z czasem kwotę zmniejszono do 2 000 F, by ostatecznie na zakup przeznaczyć jedynie ok. 340 €. Organizatorem i wykonawcą zakupu była Ambasada Francuska w Warszawie.

Zbiory polskojęzyczne opłacano z Funduszu Dydaktycznego Uniwersytetu Śląskiego, w kwocie 2 000 zł²⁴. Dzięki przekazanim przez JM Rektora środkom, kupowane były – co prawda tylko w jednym egzemplarzu – nowości wydawnicze.

Biblioteka MSNP nie pozyskiwała żadnych egzemplarzy wydawnictw zwartych i ciągłych w drodze wymiany, ani nie prowadziła prenumeraty periodyków. Czasopisma – głównie tytuły francuskie, wpływały nieregularnie. Środki finansowe były pokrywane przez Ambasadę Francuską w Warszawie, na zlecenie kooperantów z Bordeaux. Zamówienia składano na cały rok kalendarzowy, również po uzgodnieniu tytułów ze współpracownikami z Francji. Od roku kalendarzowego 2011 czasopisma nie były dostarczane do biblioteki.

W 1998 roku do użytku czytelników oddano 1 060 woluminów książek oraz 17 tytułów czasopism, głównie w języku francuskim²⁵. Z każdym rokiem księgozbiór systematycznie się powiększał o nowe nabytki, w tym zakupy. Kształtowanie się zbiorów BMSNP przedstawia tabela 1.

Biblioteka włączała do zbiorów publikacje zwarte o charakterze naukowym, zgodne z profilem kształcenia Szkoły, a wykorzystywane przez studentów przede wszystkim przy pisaniu prac końcowych. Istotnym nabytkiem były również czasopisma, głównie francuskojęzyczne, w większości uzupełnione o numery archiwalne (od 1984 roku). Formalnie księgozbiór zawierał również zbiory specjalne – audiowizualne dokumenty informatyczne i stare druki.

²³ BaK: *Na Uniwersytecie Śląskim. Szkoła praktycznej administracji*. „Gazeta Wyborcza” 2.11.1993, s. 1.

²⁴ Zarządzenie nr 82/2002 z dnia 5 grudnia 2002 r. Rektora Uniwersytetu Śląskiego w sprawie zasad polityki finansowej Uniwersytetu Śląskiego w roku 2003. <http://bip.us.edu.pl/sites/bip.us.edu.pl/files/zarz200282.pdf> [dostęp: 14.10.2016].

²⁵ W momencie utworzenia BMSNP.

Tabela 1. Zbiory Biblioteki Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych (1997–2012)

Rok	Druki zwarte (wol.)	Zakup (wol.)	Dary (wol.)	Kwota na zakup książek (PLN)
1997	1 060	138	199	2 000,00
1998	1 568	116	392	2 000,00
1999	1 999	119	222	2 272,00
2000	2 210	184	117	2 000,00
2001	2 406	144	52	2 000,00
2002	2 607	89	112	3 102,50
2003	2 862	118	137	3 321,90
2004	3 116	103	151	3 500,00
2005	3 218	93	9	3 406,00
2006	3 396	114	64	3 747,00
2007	3 568	95	77	3 504,50
2008	3 630	113	83	3 499,50
2009	3 778	98	50	3 499,26
2010	4 087	100	209	3 499,65
2011	4 434	301	46	11 447,49
2012	4 862	373	55	15 816,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań BMSNP.

Dzięki darczyńcom – Ambasadzie Francji, uniwersytetom współpracującym z MSNP oraz osobom prywatnym – biblioteka wzbogaciła się o wiele cennych publikacji z zakresu prawa, historii, socjologii, nauk politycznych, ekonomii. Sporadycznie wpływały również dary absolwentów Szkoły, a także Fundacji Wolność i Pokój w Warszawie, Instytutu Obywatelskiego w Warszawie i Instytutu Kościuszki (Instytut Integracji Europejskiej) w Krakowie.

Zakupy i dary wpływające do Biblioteki Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych zarejestrowano w dwóch księgach inwentarzowych druków zwartych. Nadano im siglum MSNP²⁶. Inwentarz był prowadzony w sposób tradycyjny.

²⁶ W księdze inwentarzowej nr 1 wpisano 2 000 pozycji zinwentaryzowanych na łączną kwotę 49 499,39 zł; w księdze inwentarzowej nr 2 zarejestrowano 2 479 pozycji zainwentaryzowanych na łączną kwotę 77 282,80 zł. Pierwszy wpływ odnotowano 18 grudnia 1995 roku (sygnatura E/79, nr inwentarzowy 1 MSNP); ostatni zapis

Księgozbiór BMSNP był przysposabiany do udostępniania poprzez tworzenie opisów bibliograficznych dokumentów, ich charakterystykę rzeczową, nadanie klasyfikacji oraz wszystkie inne czynności związane z fizycznym przygotowaniem egzemplarzy do umieszczenia w wolnym dostępie. Opracowanie formalnie oparto na *Przepisach katalogowania książek* Marii Lenartowicz. Sporządzane karty katalogowe (główne i pomocnicze) były włączane do katalogu alfabetycznego.

W roku 2010 po odbyciu przez S. Gutowskiego szkolenia z opracowania zbiorów w formacie MARC biblioteka przystąpiła do współkatalogowania w systemie PROLIB. Opracowanie formalne oraz szczegółowa charakterystyka dokumentów (oparta na hasłach jhp KABA) zostały wówczas podporządkowane zasadom wynikającym ze współpracy z katalogiem centralnym NUKAT. W latach 2010–2013 do systemu PROLIB wprowadzono 3 898 woluminów wydawnictw zwartych, w tym: w języku francuskim – 1 690 egzemplarzy, w języku angielskim – 88 egzemplarzy, w języku niemieckim – 12 książek²⁷.

Biblioteka do opracowania rzeczowego księgozbioru stosowała również układ dziedzinowy zaproponowany przez panią Monique du Fresnel; powieliała w tym względzie system stosowany w bibliotece Instytutu Politologii Uniwersytetu w Bordeaux. Przydział działu, a tym samym sygnatury miejsca, poprzedzał inwentaryzację nabytku²⁸ i wpis do księgi inwentarzowej.

Przydzielona sygnatura miejsca była następnie podstawą ułożenia zasobu bibliotecznego w wolnym dostępie.

Przedstawiony w tabeli 2 podział dziedzinowy był dostosowany do specyfiki i charakteru zbiorów. Układ ten uwzględniał zarówno zawartość treściową książek jak i formę piśmienniczą dokumentów (encyklopedie, słowniki, roczniki statystyczne).

Celowe zakupy wydawnictw zwartych, dary książkowe i czasopiśmiennicze określały charakter i strukturę zasobu. Biblioteka zabiegała o współczesną produkcję wydawniczą z gromadzonych dyscyplin naukowych, ale chętnie nabywała też literaturę dokumentującą rozwój europejskiej myśli społecznej w pierwszej połowie XX wieku. Przykładem mogą służyć publikacje: *Principes d'une politique humaniste* (Paris 1945) – zbiór pięciu esejów Jacquesa Maritaina, napisanych w latach 1939 i 1941, czy praca brytyjskiego politologa i ekonomisty Harolda J. Laskiego pt. *Le libéra-*

został sporządzony 29 maja 2013 roku (sygnatura D/632, nr inwentarzowy MSNP 4479). Biblioteka nie prowadziła odrębnej księgi inwentarzowej dla wydawnictw skryptowych czy konferencyjnych. W BMSNP nie inwentaryzowano gromadzonych czasopism.

²⁷ Zbiory biblioteki liczyły (wg stanu na dzień 29 maja 2013 roku) 4 862 woluminów (z czego ponad połowa książek to wydawnictwa francuskojęzyczne).

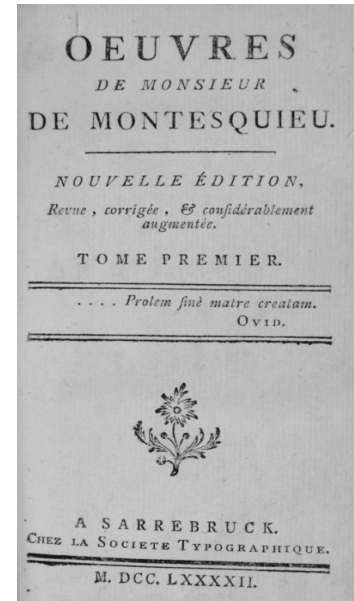
²⁸ Już na etapie przygotowań do powołania biblioteki prowadzono ewidencję wpływów oraz rejestrowano przekazywane bibliotece dary książkowe i czasopiśmiennicze.

lisme européen du Moyen âge à nos jours. Essai d'interprétation avec une conclusion inédite pour l'édition française (Paris 1950).

Tabela 2. Podział zbiorów w Bibliotece

Oznaczenie	Dziedzina
ANG	Anglais (Angielski)
BTZ	Bibliothèque (Bibliotekoznawstwo)
D	Droit (Prawo)
E	Economie (Ekonomia)
ENC	Encyclopedie (Encyklopedia)
EU	Encyclopedie Universalis (Encyklopedia)
GL	Grammaire/Langue (Gramatyka/Język)
H	Histoire (Historia)
I	Informatique (Informatyka)
R	Annuaire statistique (Rocznik statystyczny)
S	Sociologie (Socjologia)
SŁ	Dictionnaires (Słowniki)
SP	Science politique (Nauki Polityczne)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ewidencji wpływów do Biblioteki.

Ilustr. 1. Charles Louis de Secondat Montesquieu *De l'esprit des lois* (Sarrebuck 1792) – strona tytułowa tomu 1. Fot. Marzena Smyła

Zbiory uzupełniały też starsze wydania encyklopedii i słowników francuskich, np. *Nouveau petit Larousse illustré. Dictionnaire encyclopédique* (Paris 1933) pod redakcją Claude'a Augégo.

Książnica posiadała w swoich zbiorach również niezwykle cenne nabytki. W 2000 roku w darze od francuskich partnerów otrzymała analizę XVIII-wiecznych form ustrojowych, w postaci ośmiu tomów dzieła Monteskiusza *De l'esprit des lois* (Sarrebuck 1792). Niezwykły nabytek tworzą współprawne woluminy, wydrukowane przez wydawnictwo Chez la Societe Typographique, w serii „Oeuvres de Monsieur de Montesquieu”. Cechuje je dekoracyjna oprawa tekturowa, ze złożonymi napisami; każdy egzemplarz ma wymiary 17 x 10,5 cm. Otrzymane dary zostały zarejestrowane i otrzymały przydział rzeczowy D71–D74. W roku 2013, po przejęciu zbiorów BMSNP przez Bibliotekę Uniwersytetu Śląskiego, księgi te zostały przekazane Pracowni Zbiorów Specjalnych i włączone do kolekcji starych druków BUŚ.

Księgozbiór i jego udostępnianie

Księgozbiór Biblioteki był zróżnicowany, zgodny z kierunkiem studiów oraz potrzebami studentów i kadry naukowej MSNP. Oferował prace monograficzne i podręczniki, a także encyklopedie, leksykony, słowniki polskie i francuskie. Kolekcja była również uzupełniana pracami wykładowców Szkoły i piśmiennictwem rekomendowanym przez nich, jako niezbędne w realizacji programów studiów. Biblioteka posiadała pozycje książkowe oraz wiele tytułów czasopism (głównie francuskich), których trudno byłoby szukać w śląskich czy nawet polskich księżnicach. Ponadto zapewniała dostęp do baz danych na CD-ROMACH i online, czasopism elektronicznych, a za pośrednictwem katalogu OPAC informowała o zbiorach BUŚ i bibliotek specjalistycznych Uczelni. Wymienione czynniki sprawiały, że zasoby i usługi BMSNP cieszyły się dużym zainteresowaniem i wykorzystaniem.

Wolny dostęp do zbiorów oraz możliwość wykonania na miejscu odbitek poszukiwanych materiałów dodatkowo przyciągały czytelników i powiększały ich grono.

Odwiedzający mieli do dyspozycji uporządkowany księgozbiór, ustawiony na regałach zgodnie z przyjętym układem rzeczowym. Tabela 3 informuje o liczbie książek, przyporządkowanych do poszczególnych dziedzin²⁹. Wynika z niej, że najbardziej rozbudowanymi działami były: socjologia (1 338 woluminów), nauki polityczne (862 woluminy), filozofia (581 egzemplarzy) oraz ekonomia (526 woluminów).

Klasyfikacja rzeczowa, będąca podstawą ułożenia zasobu bibliotecznego, pozwalała również bibliotekarzowi zorientować się jakie jest wykorzystanie zbiorów w poszczególnych dziedzinach, które działy należy uzupełnić nową literaturą.

Biblioteka MNSP była dostępna dla czytelników od poniedziałku do czwartku w godzinach 9⁰⁰–16¹⁵ oraz w piątki do 16⁰⁰.

Ilustr. 2. Współprawna seria „Oeuvres de Monsieur de Montesquieu” z roku 1792 jako przykład starodruków w zbiorach BMSNP. Fot. Marzena Smyłła

²⁹ Układ księgozbioru został zachowany w magazynie CINIb-y, po przejęciu zasobu przez Bibliotekę Uniwersytetu Śląskiego.

**Tabela 3. Układ rzeczowy zbiorów
(magazyn CINIb-y)**

Sygnatura	Liczba woluminów
MSNP ANG	9
MSNP BTZ	3
MSNP D	492
MSNP E	526
MSNP ENC	116
MSNP EU	30
MSNP GL	16
MSNP H	581
MSNP I	5
MSNP R	0
MSNP S	1 338
MSNP SŁ	48
MSNP SP	862

Źródło: Opracowanie własne na podstawie statystyki systemu PROLIB.

Jednorazowo czytelnik (student) mógł wypożyczyć maksymalnie trzy książki na okres 2–3 tygodni z możliwością trzykrotnej prolongaty.

Liczbę zarejestrowanych użytkowników oraz ich aktywność czytelniczną ilustruje tabela 4.

Rejestr wypożyczeń³² pozwala zauważyć celowość nabywanych druków zwartych i ich skorelowanie z potrzebami naukowo-dydaktycznymi i programem kształcenia użytkowników.

Ze zbiorów korzystali studenci Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych, Wydziału Nauk Społecznych UŚ, uczestnicy programu Erasmus, a także słuchacze Agence Universitaire de la Francophonie, profesorowie i wykładowcy UŚ oraz – na miejscu – wszyscy zainteresowani problematyką politologiczną. Udostępnianie zbiorów normował Regulamin Biblioteki, zatwierdzony przez prof. Jacka Woźdza, Dyrektora MSNP³⁰.

Dopiero w 2007 roku placówka jako jedna z bibliotek specjalistycznych systemu biblioteczno-informacyjnego Uniwersytetu Śląskiego rozpoczęła elektroniczną rejestrację wypożyczenia księgozbioru³¹.

Zbiory specjalne i czasopisma udostępniano wyłącznie prezencyjnie. Zamawianie książek, ich rezerwacja oraz przedłużenie terminu zwrotu książek były możliwe telefonicznie, za pośrednictwem poczty elektronicznej lub komunikatora społecznego Gadu-Gadu.

³⁰ *Regulamin korzystania ze Zbiorów Biblioteki MSNP*. Katowice 2009 (rękopis). [Archiwum USL, sygn. Nr 3019/15].

³¹ *Uchwała Nr 68 Senatu Uniwersytetu Śląskiego z dnia 26 czerwca 2007 r. w sprawie ustalenia „Regulaminu udostępniania zbiorów w systemie biblioteczno-informacyjnym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach”*. <http://bip.us.edu.pl/sites/bip.us.edu.pl/files/uchw200768.pdf> [dostęp: 14.10.2016].

³² Biblioteka nie prowadziła rejestru zbiorów udostępnianych na miejscu, dane ustalono na podstawie rejestru odwiedzin.

Tabela 4. Udostępnianie zbiorów w Bibliotece MSNP (1998–2012)

Lata	Wypożyczalnia		Czytelnia	
	Liczba czytelników	Liczba wypożyczeń	Liczba miejsc	Liczba odwiedzin
1998	150	2 327	12	2 313
1999	155	2 771	17	3 349
2000	180	3 782	19	2 953
2001	183	4 233	19	4 829
2002	182	5 692	19	5 208
2003	172	4 680	19	4 436
2004	165	4 081	19	4 793
2005	159	4 870	19	4 191
2006	135	3 748	10	2 719
2007	87	2 825	10	2 431
2008	88	3 129	10	2 578
2009	80	2 980	10	2 421
2010	180	2 696	10	1 738
2011	99	2 873	10	1 229
2012	121	2 585	10	928

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań Biblioteki.

Biblioteka udostępniała także czasopisma francuskie, zarówno o tematyce ogólnej, jak i specjalistycznej. Popularnością cieszyły się: „Le Monde”, „Courrier International”, „Revue Française de Science Politique”, „Revue Internationale de Politique Comparée”, „Alternatives Economique”, „Publication de la Documentation Francaise”.

Działalność dydaktyczno-informacyjna i promocja zbiorów

Istotnym zadaniem biblioteki było prowadzenie szkoleń użytkowników. Corocznie organizowano zajęcia z przysposobienia bibliotecznego dla studentów I roku Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych oraz oddzielnie dla francuskojęzycznych grup studenckich, kształcących się w ramach programu ERASMUS. Ze względu na słabą znajomość języka francuskiego studentów z Republiki Mołdawii szkolenia dla tej grupy użytkowników prowadzono również w języku rosyjskim.

Program szkoleń dla pracowników, studentów i pozostałych użytkowników biblioteki zawierał szczegółowe informacje na temat funkcjonowania ksiąznicy, regulaminu korzystania ze zbiorów czyteln i wypożyczalni, praw i obowiązków czytelników. Wszyscy użytkownicy byli zapoznawani z metodami przeszukiwania zasobów katalogu OPAC, podstawowego źródła informacji o zbiorach bibliotek Uniwersytetu Śląskiego.

Osobom, które jeszcze nie korzystały z elektronicznego katalogu wypożyczania książek wyjaśniano podstawowe pojęcia związane z szybkim i wielostronnym wyszukiwaniem informacji w katalogu biblioteki, m.in.: rekord, słowa kluczowe, hasło przedmiotowe, logowanie, operator logiczny, wydawnictwo zwarte, wydawnictwo ciągłe.

Biblioteka MSNP udzielała wielu różnorodnych informacji dotyczących zbiorów oraz przeprowadzała kwerendy. W razie braku w zasobie poszukiwanych materiałów lub źródeł informowano studentów i wykładowców o ich lokalizacji w innych ksiąznicach. Podawane były także informacje dotyczące działalności Oddziału Informacji Naukowej BUŚ.

REJESTR KSIĄŻEK ZNAJDUJĄCYCH SIĘ NA STANIE BIBLIOTEKI
MIĘDZYNARODOWEJ NAUK POLITYCZNYCH /BAZA DANYCH/
UL. BANKOWA 11 –Katalog

DATA OSTATNIEJ MODYFIKACJI : 7.1.2009 (Plik zawiera 87 stron).

AUTOR	T Y T U Ł K S I A Ż K S	SYGN. [Data wprowa- dzenia]	Rok Wy- dania
Red. W. Wilk, [et al.]	Globalne ocieplenie i kryzys żywnościowy [Ak.2/2009 ; 2787]	S/1034 [5.2.09]	2008
Zelis, G. / dir.	L'historien dans l'espace public : l'histoire face a la memoire, a la justice et au politique [Ak.1/12009 ; 3465]	H/481 [5.2.09]	2005
Revol, R. / dir.	Dictionnaire des sciences economiques et sociales [Ak.1/2009 ; 3492]	ENC/112 [5.2.09]	2002
Bajoit, G.,[et al.]	Amerique latine : a gauche toute ? [Ak.1/2009 ; 3491]	E/439 [5.2.09]	2008
Hirtt, Nico	Decifrer le monde : contre manuel de statistique [Ak.1/2009 ; 3487]	E/440 [5.2.09]	[2007?]
Pleyers, G.	Forums Sociaux Mondiaux et defis de l'altermondialisme [Ak.1/2009 ; 3482]	E/441 [5.2.09]	2007
De Coster, T.[et al.]	Les pratiques du commerce electroniques [Ak.1/2009 ; 3473]	E/442 [5.2.09]	2007
David, E., [etal.]	Code de droit international humanitaire 2007 : 3e ed. A jour au 1er juillet 2007 [Ak.1/2009 ; 3470]	D/530 [5.2.09]	2007

Ilustr. 3. Ostatni wykaz nabytków BMSNP³³

Źródło: <http://prac.us.edu.pl/~imsnp/pliki/catalogo.pdf>.

³³ Rejestr Książek Znajdujących się na stanie Biblioteki Międzynarodowej [Szkoły – MK] Nauk Politycznych (baza danych) ul. Bankowa 11 – katalog (mps). [Archiwum UŚ, sygn. Nr 3019/15]. Rejestr jest również dostępny pod adresem: <http://prac.us.edu.pl/~imsnp/pliki/catalogo.pdf>.

W celu upowszechniania informacji o zbiorach Biblioteka redagowała zakładkę na stronie domowej MSNP (pod adresem: <http://prac.us.edu.pl/~imsnp/biblioteka.html>). O najnowszych nabytkach książkowych i czasopiśmienniczych informowała użytkowników bądź indywidualnie, bądź poprzez wykazy umieszczone w gablocie³⁴.

Promocji zbiorów służył również udział biblioteki w dniach otwartych Szkoły oraz targach uniwersyteckich związanych z naborem nowych studentów.

Podsumowanie

Działająca w latach 1998–2013 Biblioteka Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych pozytywnie wpisała się w proces nauczania – uczenia się w dziedzinie nauk politycznych, społecznych i administracji na Uniwersytecie Śląskim. Księgozbiór Biblioteki oraz formy pracy z użytkownikami przyczyniały się do upowszechniania wiedzy politologicznej, udostępniania rezultatów badań, wspierania kształcenia kadr, krzewienia idei integracji w ramach Unii Europejskiej, współpracy międzynarodowej oraz promowania języka i kultury francuskiej.

Bibliografia

- Alternatywa szkół europejskich*. „Gazeta Uniwersytecka. Miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach” 2010, nr 1, wyd. specjalne. <http://www.gazeta.us.edu.pl/node/263411> [dostęp: 10.03.2017].
- BAK: *Na Uniwersytecie Śląskim. Szkoła praktycznej administracji*. „Gazeta Wyborcza” 2.11.1993, s. 1.
- Dla Wysokiego Urzędnika*. „Dziennik Zachodni” 2.11.1993, s. 2.
- KWAŚNIEWICZ M.: *Prezentacje. Międzynarodowa Szkoła Nauk Politycznych*. „Gazeta Uniwersytecka. Miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach” 1998, wyd. specjalne czerwiec. <http://gazeta.us.edu.pl/node/241071> [dostęp: 10.03.2017].
- Spotkania „Gazety”*. „Gazeta Wyborcza – Katowice” 25.01.1994, s. 1.
- Uchwała nr 146 Senatu Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach z dnia 25 czerwca 2013 r. w sprawie wyrażenia opinii dotyczącej likwidacji Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych Uniwersytetu Śląskiego*. <http://bip.us.edu.pl/sites/bip.us.edu.pl/files/uchw2013146.pdf> [dostęp: 14.10.2016].
- Uchwała Nr 68 Senatu Uniwersytetu Śląskiego z dnia 26 czerwca 2007 r. w sprawie ustalenia „Regulaminu udostępniania zbiorów w systemie biblioteczno-informacyjnym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach”*. <http://bip.us.edu.pl/sites/bip.us.edu.pl/files/uchw200768.pdf> [dostęp: 14.10.2016].
- WÓJCİK M., ŻYLIŃSKA R.: *10 lat Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych – Dniem Europejskim*. „Gazeta Uniwersytecka. Miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach” 2003, nr 9 (109). <http://gazeta.us.edu.pl/node/217711> [dostęp: 10.03.2017].

³⁴ Informacja o BMSNP zawarta została w opracowanej przez Mediatekę Instytutu Francuskiego w Warszawie bazy książnic z księgozbiorem francuskojęzycznym. (rękopis). [Archiwum USL, sygn. Nr 3019/15].

Zarządzenie nr 103 Rektora Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach z dnia 17 lipca 2013 r. w sprawie likwidacji Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych Uniwersytetu Śląskiego. <http://bip.us.edu.pl/sites/bip.us.edu.pl/files/zarz2013103.pdf> [dostęp: 14.10.2016].

Zarządzenie nr 12/93 z dnia 28 kwietnia 1993 r. Rektora Uniwersytetu Śląskiego w sprawie nadania statutu Międzynarodowej Szkole Nauk Politycznych. [Archiwum USL, sygn. Nr 3019/15].

Zarządzenie nr 19/1998 z dnia 1 czerwca 1998 r. Rektora Uniwersytetu Śląskiego w sprawie powołania Biblioteki Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych. <http://bip.us.edu.pl/sites/bip.us.edu.pl/files/zarz199819.pdf> [dostęp: 15.12.2016].

Zarządzenie nr 82/2002 z dnia 5 grudnia 2002 r. Rektora Uniwersytetu Śląskiego w sprawie zasad polityki finansowej Uniwersytetu Śląskiego w roku 2003. <http://bip.us.edu.pl/sites/bip.us.edu.pl/files/zarz200282.pdf> [dostęp: 14.10.2016].

Streszczenie

Artykuł przedstawia powstanie i kierunki rozwoju Biblioteki Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych w Katowicach, w latach 1998–2013. Placówka, powołana w lokalnym środowisku akademickim, postawiła sobie za cel wykształcenie i przygotowanie specjalistów dla potrzeb administracji publicznej, wymiany gospodarczej, samorządów terytorialnych czy przyszłych instytucji unijnych. Zaprezentowano różnorodność zgromadzonej literatury oraz formy korzystania z niej przez osoby zarówno z Uniwersytetu Śląskiego jak i lokalnego środowiska naukowego. Ukazano rolę biblioteki w upowszechnianiu wiedzy, badań naukowych wspomagających proces naukowo-dydaktyczny szkoły wyższej.

Słowa kluczowe

Biblioteka Międzynarodowej Szkoły Nauk Politycznych, administracja publiczna, instytucje publiczne, literatura specjalistyczna, udostępnianie zbiorów bibliotecznych

